

نظرات حسابرِس بر مدیریت سود

لیلا نصری^۱، داریوش جاوید^۲

^۱ کارشناس ارشد گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمین، خمین

^۲ استادیار و عضو هیئت علمی گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد

چکیده

وجود بحران مالی چه به صورت محلی و چه به صورت جهانی امری اجتناب ناپذیر می‌باشد، در سال ۲۰۰۸ بحران جهانی مالی بسیاری از شرکت‌های موفق را نیز به ستوه آورد، در دوران بحران مشکلات مربوط به نقدینگی و مشکلات مالی تشدید می‌شود و خطر ورشکستگی نیز بیشتر می‌شود. در حقیقت، این خطرات بر روی تمام افراد درگیر با فعالیت‌های شرکت‌ها، افزایش می‌یابد. مدیریت سود حالتی است که در آن مدیران واحدهای تجاری، سود را مطابق با میل خود گزارش مینمایند و نه مطابق با محتوای اقتصادی فعالیت‌های واحد تجاری. اگرچه حسابرِس‌ها این انگیزه را دارند که مستقل باشند، عدم رضایت آنها به منظور گزارشات برخلاف میل صاحبان شرکت‌ها، ممکن است آنها را در طی این بحران‌ها مجبور کند، حقایق را انعکاس ندهند. وقتی شرایط اقتصادی، قانونی و قضایی برای حسابرِس‌ها قابل تحمل نمی‌شود، آنها به این محرک‌ها پاسخ می‌دهند و احتمال آنکه گزارشات با کیفیت پایین ارائه دهند زیاد است. بر عکس، وقتی تغییراتی بوجود می‌آید که حرفه‌ی آنها را تحت نظر قرار می‌دهد، احتمال انتشار نظر مشروط به دلیل مساله تداوم فعالیت بیشتر می‌شود. محیط اقتصادی کنونی سوالات جدیدی در مورد نقش حسابرِس‌ان در مورد استمرار اطمینان استفاده‌کنندگان از گزارشات حسابرِسی را، مطرح می‌کند. بنابراین، ارزیابی رابطه‌ی میان نظر حسابرِسی و مدیریت سود امری حیاتی است. هدف این پژوهش بررسی ارتباط بین نظرات حسابرِسی بر مدیریت سود شرکت‌ها می‌باشد. روش مورد نظر برای انجام این پژوهش شبه تجربی و از نوع پس رویدادی (با استفاده از اطلاعات گذشته)، در حوزه پژوهشات اثباتی حسابداری و مبتنی بر اطلاعات واقعی است. نتایج این پژوهش می‌تواند مورد استفاده سهامداران و سرمایه‌گذاران درخصوص اتخاذ تصمیمات سرمایه‌گذاری در شرکت‌های مختلف قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: حسابرِس، مدیریت سود، نقدینگی، مشکلات مالی، فعالیت اقتصادی.

مقدمه

وجود بحران مالی چه به صورت محلی و چه به صورت جهانی امری اجتناب ناپذیر می‌باشد، در سال ۲۰۰۸ بحران جهانی مالی بسیاری از شرکت‌های موفق را نیز به ستوه آورد، در دوران بحران مشکلات مربوط به نقدینگی و مشکلات مالی تشدید می‌شود و خطر ورشکستگی نیز بیشتر می‌شود. در حقیقت، این خطرات بر روی تمام افراد درگیر با فعالیت‌های شرکت‌ها، افزایش می‌یابد. هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی برای صاحبان سرمایه قابل توجه می‌شود. این صاحبان سرمایه، سرمایه‌گذاران و طلبکارانی هستند که ممکن است سرمایه‌ی خود را از دست بدهند. حتی کارمندان و مدیران نیز با احتمال از دست دادن شغل خود مواجه هستند (چاریتو، لامبرتیدس و تریجئورجیس^۱، ۲۰۰۷). هنگامی که شرکت‌ها در وضعیت نامطلوب اقتصادی تحت فشار فزاینده قرار می‌گیرند، مدیران آن‌ها از واحد حسابداری درخواست می‌نمایند که سطر آخر صورت‌های مالی (یعنی سود) را بهبود بخشند، و بدین وسیله محتوای اطلاعاتی آن‌ها را تغییر دهند. حسابداری با وجود تمامی انعطاف‌پذیری‌اش، به نظر نمی‌رسد قادر به فراهم آوردن داده‌های مفید برای مدیریت در این قبیل شرایط باشد (هوپ و هوپ^۲، ۱۹۹۶) داده‌های مورد نیاز تصمیم‌گیری مقوله‌ای بسیار پیچیده می‌باشد، زیرا طیف متنوع استفاده‌کنندگان از آن، نظیر سرمایه‌گذاران (از آن جایی که نیاز به دانستن میزان سودآوری و ثبات شرکت قبل از سرمایه‌گذاری در آن دارند)، مدیران (نیاز به اطلاع از وضعیت مالی شرکت دارند)، بانک‌ها و تأمین‌کنندگان مالی (نیاز به اطلاع از توانایی شرکت در بازپرداخت وام) به اطلاعات گوناگونی نیاز دارد. یکی از روش‌هایی که گاهی اوقات برای آرایش اطلاع‌رسانی وضعیت مطلوب شرکت‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد، مدیریت سود می‌باشد. مدیریت سود به مداخله عمومی مدیریت در فرآیند تعیین سود که غالباً در راستای اهداف دلخواه مدیریت می‌باشد، اطلاق می‌گردد (وایلد و همکاران^۳، ۲۰۰۱).

مدیریت سود حالتی است که در آن مدیران واحدهای تجاری، سود را مطابق با میل خود گزارش مینمایند و نه مطابق با محتوای اقتصادی فعالیت‌های واحد تجاری. اسکات^۴ (۲۰۰۹) مدیریت سود را انتخاب روبه‌های حسابداری توسط مدیر تعریف می‌نماید.

اگرچه حسابرس‌ها این انگیزه را دارند که مستقل باشند، عدم رضایت آنها به منظور گزارشات برخلاف میل صاحبان شرکت‌ها، ممکن است آنها را در طی این بحران‌ها مجبور کند، حقایق را انعکاس ندهند. وقتی شرایط اقتصادی، قانونی و قضایی برای حسابرس‌ها قابل تحمل نمی‌شود، آنها به این محرک‌ها پاسخ می‌دهند و احتمال آنکه گزارشات با کیفیت پایین ارائه دهند زیاد است. بر عکس، وقتی تغییراتی بوجود می‌آید که حرفه‌ی آنها را تحت نظر قرار می‌دهد، احتمال انتشار نظر مشروط به دلیل مساله تداوم فعالیت بیشتر می‌شود (کارسونتال^۵، ۲۰۱۲).

محیط اقتصادی کنونی سوالات جدیدی در مورد نقش حسابرسان در مورد استمرار اطمینان استفاده‌کنندگان از گزارشات حسابرسی را، مطرح می‌کند. بنابراین، ارزیابی رابطه‌ی میان نظر حسابرسی و مدیریت سود امری حیاتی است. پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند شرکت‌هایی که حسابرسان بزرگ و با کیفیت دارند، مدیریت سود در آنها کمتر از شرکت‌هایی بوده است که توسط موسسات حسابرسی کوچک حسابرسی شده‌اند (چن و همکاران^۶، ۲۰۱۰). کیفیت اطلاعات حسابداری رابطه‌ای مستقیم با کیفیت حسابرسی دارد. هر چه کیفیت حسابرسی افزایش یابد، کیفیت اطلاعات حسابداری نیز افزایش می‌یابد. پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند شرکت‌هایی که حسابرسان بزرگ و با کیفیت دارند، مدیریت سود در آنها کمتر از شرکت‌هایی بوده‌است که توسط موسسات حسابرسی کوچک حسابرسی شده‌اند (چن و همکاران^۶، ۲۰۱۰).

¹ Charitou, Lambertides, & Trigeorgis

² Hop & hop

³ Wild et al

⁴ Scott et al

⁵ Carsonetal

⁶ Chen et al

اقدام تعهدی سود نیز از یک سو به مدیران اجازه می‌دهند تا سود را طوری محاسبه کنند که گویای ارزش واقعی بنگاه اقتصادی باشد و از سوی دیگر این اقدام به مدیران اختیار می‌دهند تا از انعطاف‌پذیری روشها و اصول حسابداری سوء استفاده کند و محتوای اطلاعاتی سود را مخدوش کند. بنابراین حسابرسان با رسیدگی‌هایی دقیق می‌توانند اقدام تعهدی مورد استفاده مدیران را کاهش و مدیریت سود را محدود کنند. این رو نقش حسابرسی در کنترل و دستکاری اقدام تعهدی و در نتیجه گزارش سودهای مدیریت شده توسط مدیران، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. گزارش حسابرسی به بالا بردن میزان اطمینان استفاده کنندگان از این گزارشات کمک می‌کند. اظهار نظر حسابرسی یک تاییدیه نیست و انتشار شاخص‌های مربوط به سودآوری به معنای پیشگویی در مورد ورشکستگی نیست. در این پژوهش با توجه به موارد ارائه شده به پرسش پاسخ داده خواهد شد که اظهار نظر حسابرس بر مدیریت سود شرکتهای چه تاثیری می‌تواند داشته باشد؟

هدف این پژوهش بررسی ارتباط بین نظرات حسابرسی بر مدیریت سود شرکتهای می‌باشد. نتایج این پژوهش می‌تواند مورد استفاده سهامداران و سرمایه‌گذاران در خصوص اتخاذ تصمیمات سرمایه‌گذاری در شرکتهای مختلف قرار گیرد.

فرضیه‌های پژوهش

- اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و اقدام تعهدی اختیاری تاثیرگذار است
- آشفته‌گی مالی شرکت بر رابطه بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و اقدام تعهدی اختیاری تأثیرگذار می‌باشد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر بر مبنای هدف، از نوع کاربردی و بر مبنای روش از نوع همبستگی است. روش مورد نظر برای انجام این پژوهش شبه تجربی و از نوع پس رویدادی (با استفاده از اطلاعات گذشته)، در حوزه پژوهشات اثباتی حسابداری و مبتنی بر اطلاعات واقعی است. پژوهشگر به دنبال کشف و بررسی روابط بین عوامل و شرایط خاص یا نوع رویدادی که قبلاً وجود داشته یا رخ داده، از طریق مطالعه نتایج حاصل از آنها است. به عبارت دیگر پژوهشگر در پی بررسی امکان وجود روابط علت و معلولی از طریق مشاهده نتایج موجود و زمینه قبلی آنها به امید یافتن علت وقوع پدیده می‌باشد.

قلمرو مکانی پژوهش در شرکتهای سهامی عام در ایران که در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده اند. قلمرو زمانی تحقیق ۱۳۸۸-۱۳۹۲ است.

جامعه آماری پژوهش کلیه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. از بین این شرکتهای واسطه‌گری مالی به سبب ماهیت خاص فعالیت حذف شده‌اند. در این پژوهش شرکتهایی مد نظر قرار خواهند گرفت که تعداد شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در پایان سال ۱۳۹۲ برابر ۵۰۸ شرکت بوده است.

پیش فرض ها

- ۱- تعداد شرکتهایی که در قلمرو زمانی برون رفت از بورس داشته اند (۴۲)
  - ۲- تعداد شرکتهایی که در قلمرو زمانی پژوهش وارد بورس شده اند (۳۵)
  - ۳- تعداد شرکتهایی که در قلمرو زمانی پژوهش تغییر در سال مالی داشته اند (۳۷)
  - ۴- تعداد شرکتهایی که سرمایه گذار و واسطه گر مالی بوده اند (۹۶)
- (به دلیل عدم ارتباط با موضوع پژوهش)
- ۵- تعداد شرکتهایی که در قلمرو زمانی پژوهش وقفه معاملاتی بیش از ۳ ماه داشته اند (۱۱۸)
  - ۶- تعداد شرکتهایی که سال مالی آنها به ۱۲/۲۹ ختم نمی‌شود (۵۹)
- (به دلیل یکنواختی سالهای مالی از نظر فعالیت)

بنابراین با توجه به موارد بند ۱ الی ۶ تعداد ۱۲۱ شرکت به عنوان نمونه سیستماتیک تحقیق انتخاب شدند و برای هر متغیر این پژوهش تعداد ۶۰۵ داده-سال، جهت آزمون فرضیه های آماری محاسبه شده است. برای تجزیه و تحلیل داده های این پژوهش فرآیندهای مختلفی به کمک نرم افزار Excel و نرم افزار Eviews6 انجام گردیده است.

جهت آزمون فرضیه های پژوهش از تحلیل رگرسیون چندگانه خطی و داده های پانل دیتا استفاده شده است. مدل های پژوهش بر مبنای اهداف و فرضیات پژوهش و متغیرهای درگیر در مساله به صورت زیر ارائه می شود:

فرضیه اول:

$$DA_{it} = \beta_0 + \beta_1 AO_{it} + \beta_2 BIGN_{it} + \beta_3 ROA_{it} + \beta_4 TURN_{it} + \beta_5 INVREC_{it} + \beta_6 TLE_{it} + \beta_7 AGE_{it} + \beta_8 LLOSS_{it-1} + \beta_9 Size_{it} + \beta_{10} Management\ Change_{it} + \beta_{11} Audit\ Change_{it} + \varepsilon_{it}$$

فرضیه دوم:

$$DA_{it} = \beta_0 + \beta_1 AO_{it} + \beta_2 ZNG_{it} + \beta_3 BIGN_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \beta_5 TURN_{it} + \beta_6 INVREC_{it} + \beta_7 TLE_{it} + \beta_8 AGE_{it} + \beta_9 LLOSS_{it-1} + \beta_{10} Size_{it} + \beta_{11} Management\ Change_{it} + \beta_{12} Audit\ Change_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیرهایی که در این فرضیه ها استفاده شده اند:

DA_{it}	اقدام تعهدی اختیاری
AO_{it}	اظهار نظر حسابرسی مشروط
ZNG_{it}	آشفته گی مالی
$BIGN_{it}$	نوع موسسه حسابرسی
ROA_{it}	بازده دارایی
$TURN_{it}$	نسبت فروش شرکت
$INVREC_{it}$	نسبت مجموع موجودی کالا و حسابهای دریافتی به کل دارایی
TLE_{it}	نسبت کل بدهی شرکت به کل دارایی
AGE_{it}	لگاریتم طبیعی تعداد سالهای عمر شرکت
$LLOSS_{it-1}$	زیان
$Size_{it}$	اندازه شرکت
$Management\ Change_{it}$	تغییر مدیریت
$Audit\ Change_{it}$	تغییر حسابرس

در این پژوهش متغیر وابسته اقدام تعهدی اختیاری به عنوان شاخصی برای اندازه گیری مدیریت سود شرکت می باشد، که از مدل دیچو و همکاران (۱۹۹۵) برای اندازه گیری اقدام تعهدی اختیاری استفاده شده است:

$$\frac{NDA_{it}}{TA_{it-1}} = \alpha_0 + \alpha_1 \left(\frac{1}{TA_{it-1}} \right) + \beta_{it} \left(\frac{\Delta REV_{it} - \Delta AR_{it}}{TA_{it-1}} \right) + \beta_2 \left(\frac{PPE_{it}}{TA_{it-1}} \right) + \delta_1 ROA_{it-1} + \varepsilon_{it}$$

A_{it-1} : جمع دارایی های شرکت i در سال $t-1$

ΔREV_{it} : تغییرات درآمد فروش شرکت i در سال t نسبت به سال $t-1$

ΔREC_{it} : تغییرات حسابها و اسناد دریافتی شرکت i در سال t نسبت به سال $t-1$

PPE_{it} : مبلغ ناخالص اموال، ماشین آلات و تجهیزات شرکت i در سال t

باقیمانده مدل فوق نشان دهنده اقلام تعهدی اختیاری می باشد. که هر چه این باقیمانده اندازه بزرگتری داشته باشد نشاندهنده وجود اقلام تعهدی اختیاری در سطح بالایی می باشد که بیانگر احتمال بالای مدیریت سود در شرکت می باشد و در غیر اینصورت احتمال مدیریت سود در سطح پایینی قرار می گیرد که در مدل اصلی پژوهش اقلام تعهدی اختیاری با علامت اختصاری DA نمایش داده شده است.

متغیر مستقل در این پژوهش، اظهار نظر حسابرس می باشد. در این پژوهش نوع اظهار نظر مشروط به تداوم فعالیت شرکت مد نظر می باشد. که در مدل با حرف اختصاری AO نمایش داده شده است. در این پژوهش از متغیرهای کنترلی استفاده شده است که بعضاً در پژوهشات قبلی تأثیرشان بر متغیر مستقل اثبات شده است.

متغیرهای کنترلی در این پژوهش در ادامه ارائه و تعریف شده است:

$BIGN_{it}$ = این متغیر نشان دهنده نوع موسسه حسابرسی شرکت i و سال مالی t می باشد که بطوریکه اگر موسسه حسابرسی سازمان حسابرسی باشد عدد یک و در غیر اینصورت عدد صفر منظور می شود.

ROA_{it} = این متغیر نشان دهنده بازده دارایی های شرکت i در سال مالی t می باشد که از تقسیم سود خالص به کل دارایی های شرکت محاسبه می شود.

$TURN_{it}$ = این متغیر نشان دهنده نسبت فروش شرکت به کل دارایی های شرکت i در سال مالی t می باشد.

$INVREC_{it}$ = این متغیر برابر با نسبت مجموع موجودی کالا و حسابهای دریافتی به کل دارایی های شرکت i در سال مالی t می باشد.

TLE_{it} = این متغیر نشان دهنده نسبت کل بدهی شرکت به کل دارایی های شرکت i در سال مالی t می باشد.

AGE_{it} = لگاریتم طبیعی تعداد سالهای که شرکت i در سال مالی t در بورس پذیرفته شده است.

βZM_{it} = برابر با امتیاز داده شده برای وضعیت مالی هر شرکت i در سال مالی t میباشد.

$LLOSS_{it-1}$ = یک متغیر ساختگی است که اگر شرکت در سال قبل زبان کسب کرده باشد عدد ۱ و در غیر اینصورت عدد صفر منظور می شود.

$Size_{it}$ = اندازه شرکت صاحبکار: در این پژوهش نیز همانند بسیاری از پژوهش های دیگر از لگاریتم طبیعی جمع کل دارایی ها به عنوان شاخصی برای اندازه گیری شرکت استفاده شده است.

$Management Change_{it}$ = تغییر مدیریت: تغییر مدیریت یک متغیر مجازی است و با صفر و یک نشان داده می شود. اگر مدیر عامل شرکتی تغییر کرده باشد، مقدار آن یک و در غیر آن صورت مقدار این متغیر صفر است.

$Audit Change_{it}$ = تغییر حسابرسی: تغییر حسابرسی که عبارت است از تغییر از یک موسسه خصوصی به یک موسسه خصوصی دیگر به صورت متغیر مجازی در نظر گرفته شده است. اگر تغییر حسابرسی صورت گرفته شده باشد، مقدار آن یک و در غیر آن صورت مقدار این متغیر صفر است.

نتایج و بحث

جدول ۱ آمار توصیفی مربوط به متغیرهای این مدل ها را برای ۱۲۱ شرکت عضو نمونه، طی ۵ سال را نشان می دهد که بیانگر پارامترهای توصیفی برای هر متغیر به صورت مجزا می باشد بنابراین، قبل از این که به آزمون فرضیه های پژوهش پرداخته شود، متغیرهای پژوهش به صورت خلاصه در جدول شماره ۱ مورد بررسی قرار می گیرد.

جدول ۱: آمار توصیفی متغیرهای مورد بررسی

متغیر	نماد	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
اقدام تعهدی اختیاری	DA_{it}	0.074	0.070	0.460	-0.324	0.134	0.154	3.263
اظهار نظر حسابرسی مشروط	AO_{it}	0.538	1.000	1.000	0.000	0.498	-0.155	1.02
آشفته‌گی مالی	ZNG_{it}	188.	190.	437.	1.00	96.4	0.064	2.32
نوع موسسه حسابرسی	$BIGN_{it}$	0.277	0.000	1.000	0.000	0.448	0.992	1.985
بازده دارایی	ROA_{it}	0.12	0.11	0.63	-0.25	0.12	0.72	4.22
نسبت فروش شرکت	$TURN_{it}$	0.830	0.770	2.670	0.020	0.402	1.361	5.992
نسبت مجموع موجودی کالا و حسابهای دریافتنی به کل دارایی	$INVREC_{it}$	0.5078	0.5100	0.8800	0.0000	0.1988	-0.327	2.379
نسبت کل بدهی شرکت به کل دارایی	TLE_{it}	0.609	0.630	1.190	0.090	0.195	-0.291	2.861
لگاریتم طبیعی تعداد سالهای عمر شرکت	AGE_{it}	2.557	2.640	3.830	0.690	0.520	-0.075	3.222
زیان	$LLOSS_{it-1}$	0.090	0.000	1.000	0.000	0.287	2.846	9.100
اندازه شرکت	$Size_{it}$	13.79	13.63	18.45	10.03	1.47	0.581	3.84
تغییر مدیریت	$Management\ Change_{it}$	0.3603	0.0000	1.0000	0.0000	0.4804	0.5818	1.3385
تغییر حسابرس	$Audit\ Change$	0.2214	0.0000	1.0000	0.0000	0.4155	1.3414	2.7994

منبع: یافته های محقق

جدول ۱ دربردارنده اصلی ترین شاخص های مرکزی و پراکندگی است. میانگین که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع بوده و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده هاست، برای متغیر اقلام تعهدی اختیاری برابر ۰/۰۷۴ است. میانه یکی دیگر از شاخص های مرکزی می باشد که وضعیت جامعه را نشان می دهد. و نشان می دهد که نیمی از داده ها کمتر از این مقدار و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار هستند همچنین یکسان بودن مقدار میانگین و میانه نشان دهنده نرمال بودن این متغیر می باشد که برای متغیر اقلام تعهدی اختیاری برابر ۰/۰۷ است. شاخص های پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی داده ها از یکدیگر یا میزان پراکندگی آنها نسبت به میانگین است. انحراف معیار یکی از مهم ترین شاخص های پراکندگی است که برای متغیر اقلام تعهدی اختیاری برابر ۰/۱۳۴ می باشد. میزان عدم تقارن منحنی فراوانی را چولگی می نامند. اگر ضریب چولگی صفر باشد، جامعه کاملاً متقارن است و چنانچه این ضریب مثبت باشد، چولگی به راست و اگر ضریب منفی باشد چولگی به چپ دارد. مقدار ضریب چولگی برای متغیر اقلام تعهدی اختیاری مثبت و نزدیک صفر می باشد که نشان می دهد توزیع نرمال و خیلی کم چوله به راست می باشد. شاخص پراکندگی میزان کشیدگی یا پخی منحنی فراوانی نسبت به منحنی نرمال استاندارد را برجستگی یا کشیدگی می نامند. اگر کشیدگی حدود صفر باشد، یعنی منحنی فراوانی از لحاظ کشیدگی وضع متعادل و نرمالی دارد، اگر این مقدار مثبت باشد منحنی برجسته و اگر منفی باشد منحنی پهن می باشد. در این پژوهش برای تمام متغیرها کشیدگی مثبت می باشد.

خلاصه تجزیه و تحلیل ها به تفکیک هر فرضیه

فرضیه اول : اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و اقلام تعهدی اختیاری تاثیرگذار است.
فرضیه اول از لحاظ آماری بصورت زیر تدوین می شود:

H_0 : اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و اقلام تعهدی اختیاری تاثیرگذار نیست .

H_1 : اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و اقلام تعهدی اختیاری تاثیرگذار است.

رابطه ۱

$$DA_{it} = \beta_0 + \beta_1 AO_{it} + \beta_2 BIGN_{it} + \beta_3 ROA_{it} + \beta_4 TURN_{it} + \beta_5 INVREC_{it} + \beta_6 TLE_{it} + \beta_7 AGE_{it} + \beta_8 LLOSS_{it-1} + \beta_9 Size_{it} + \beta_{10} Management\ Change_{it} + \beta_{11} Audit\ Change_{it} + \varepsilon_{it}$$

نتایج برآورد الگوی اول در جدول زیر به طور خلاصه ارائه شده است.

جدول ۲: خلاصه نتایج الگوی اول با استفاده از روش پانل دیتا طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۲

نتیجه	سطح معناداری	آماره-t	خطای استاندارد	ضرایب	متغیرها	
منفی	0.0000	5.639133	0.207166	1.168237	α_0	عرض از مبدأ
مثبت	0.0114	2.539818	0.012702	0.032260	AO_{it}	اظهار نظر حسابرسی مشروط
بی معنی	0.1452	1.459231	0.022723	0.033158	$BIGN_{it}$	نوع موسسه حسابرسی
مثبت	0.0000	11.59012	0.072206	0.836880	ROA_{it}	بازده دارایی
منفی	0.0000	8.520926	0.024645	0.209998	$TURN_{it}$	نسبت فروش شرکت
مثبت	0.0000	5.952574	0.048799	0.290481	$INVREC_{it}$	نسبت مجموع موجودی کالا و حسابهای دریافتی به کل دارایی
بی معنی	0.0503	1.962007	0.060735	0.119163	TLE_{it}	نسبت کل بدهی شرکت به کل دارایی
منفی	0.0000	4.181008	0.038570	0.161261	AGE_{it}	لگاریتم طبیعی تعداد سالهای عمر شرکت
بی معنی	0.9986	0.001792	0.018849	-3.38E-05	$LLOSS_{it-1}$	زیان
مثبت	0.0000	6.060331	0.018140	0.109931	$Size_{it}$	اندازه شرکت
بی معنی	0.3781	0.882179	0.008996	0.007936	$Management\ Change_{it}$	تغییر مدیریت
بی معنی	0.1195	1.559664	0.010579	0.016500	$Audit\ Change$	تغییر حسابرس
		5.652962			F-آماره	ضریب تعیین
		0.000000			سطح معناداری	ضریب تعیین تعدیل شده
					2.288676	دوربین واتسون

منبع: یافته‌های محقق

نتایج حاصل از تخمین الگو نشان می‌دهد که احتمال آماره t برای ضریب ثابت و ضرایب متغیرهای اظهار نظر حسابرسی مشروط، بازده دارایی، نسبت فروش شرکت، نسبت مجموع موجودی کالا و حسابهای دریافتی به کل دارایی، لگاریتم طبیعی تعداد سالهای عمر شرکت و اندازه شرکت بر تداوم فعالیت شرکت و ارقام تعهدی اختیاری کمتر از ۵٪ است از این رو ضریب برآوردی متغیر فوق در سطح ۵ درصد معنادار می‌باشد و میزان تأثیر گذار بودن با استفاده از ضرایب برآوردی مشخص می‌گردد. بنابراین با توجه به مثبت بودن ضریب بدست آمده برای متغیر اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت (۰/۰۳۲۲۶۰) می‌توان عنوان نمود که یک رابطه مثبت و معنادار بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و ارقام تعهدی اختیاری وجود دارد. و احتمال آماره t برای متغیرهای نوع موسسه حسابرسی، زیان، نسبت کل بدهی شرکت به کل دارایی، تغییر مدیریت و تغییر حسابرس بر تداوم فعالیت شرکت و ارقام تعهدی اختیاری بیشتر از ۵٪ است؛ از این رو ضریب برآوردی متغیر فوق از لحاظ آماری معنی دار نمی‌باشد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ این متغیر در مدل رگرسیونی بی معنی

می باشد. ضریب تعیین تعدیل شده، قدرت توضیح‌دهندگی متغیرهای مستقل را نشان می دهد که قادر است به میزان ۵۰٪ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهد. احتمال آماره F بیانگر این است که کل الگو از لحاظ آماری معنی دار می باشد و مقدار بالای آماره فیشر (F) بیانگر این مطلب است که رابطه‌ای قوی میان متغیرها در این الگو وجود دارد. با توجه به فرضیه، از آنجایی که متغیرهای اظهار نظر حسابرسی مشروط، بازده دارایی، نسبت فروش شرکت، نسبت مجموع موجودی کالا و حسابهای دریافتی به کل دارایی، لگاریتم طبیعی تعداد سالهای عمر شرکت و اندازه شرکت بر تداوم فعالیت شرکت و اقلام تعهدی اختیاری در الگو معنی دار می باشد، بنابراین فرض H_0 رد می شود یعنی اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و اقلام تعهدی اختیاری تاثیرگذار است.

طبق جدول ۲ می توان معادله ای خطی الگو را به صورت رابطه ۲ نوشت:

رابطه ۲

$$DA_{it} = -1.168237 + 0.032260AO_{it} + 0.033158BIGN_{it} + 0.836880ROA_{it} - 0.209998TURN_{it} \\ + 0.290481INVREC_{it} + 0.119163TLE_{it} - 0.161261AGE_{it} - 3.38E - 05LLOSS_{it-1} \\ + 0.109931Size_{it} - 0.007936Management\ Change_{it} - 0.01650Audit\ Change_{it}$$

فرضیه دوم: آشفتگی مالی شرکت بر رابطه بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و اقلام تعهدی اختیاری تاثیرگذار می باشد.

فرضیه دوم از لحاظ آماری بصورت زیر تدوین می شود:

H_0 : آشفتگی مالی شرکت بر رابطه بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و اقلام تعهدی اختیاری تاثیرگذار نمی باشد.

H_1 : آشفتگی مالی شرکت بر رابطه بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و اقلام تعهدی اختیاری تاثیرگذار می باشد.

۳

رابطه

$$DA_{it} = \beta_0 + \beta_1AO_{it} + \beta_2ZNG_{it} + \beta_3BIGN_{it} + \beta_4ROA_{it} + \beta_5TURN_{it} + \beta_6INVREC_{it} + \beta_7TLE_{it} \\ + \beta_8AGE_{it} + \beta_9LLOSS_{it-1} + \beta_{10}Size_{it} + \beta_{11}Management\ Change_{it} \\ + \beta_{12}Audit\ Change_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول ۳: خلاصه نتایج الگوی دوم با استفاده از روش پانل دیتا طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۲

نتیجه	سطح معناداری	آماره-t	خطای استاندارد	ضرایب	متغیرها	
منفی	0.0000	-5.873887	0.207799	-1.220587	α_0	عرض از مبدأ
مثبت	0.0037	2.631229	0.012661	0.033314	AO_{it}	اظهار نظر حسابرسی مشروط
مثبت	0.0317	2.154345	6.12E-05	0.000132	ZNG_{it}	آشفستگی مالی
بی معنی	0.1456	1.457671	0.022636	0.032996	$BIGN_{it}$	نوع موسسه حسابرسی
مثبت	0.0000	11.22596	0.072625	0.815285	ROA_{it}	بازده دارایی
منفی	0.0000	-8.441561	0.024578	-0.207481	$TURN_{it}$	نسبت فروش شرکت
مثبت	0.0000	5.834394	0.048701	0.284144	$INVREC_{it}$	نسبت مجموع موجودی کالا و حسابهای دریافتی به کل دارایی
مثبت	0.0287	2.193727	0.060869	0.133530	TLE_{it}	نسبت کل بدهی شرکت به کل دارایی
منفی	0.0008	-3.367408	0.040240	-0.135503	AGE_{it}	لگاریتم طبیعی تعداد سالهای عمر شرکت
بی معنی	0.8783	0.153161	0.018825	0.002883	$LLOSS_{it-1}$	زیان
مثبت	0.0000	6.107183	0.018071	0.110364	$Size_{it}$	اندازه شرکت
بی معنی	0.3656	-0.905558	0.008962	-0.008115	$Management\ Change_{it}$	تغییر مدیریت
بی معنی	0.0984	-1.656042	0.010548	-0.017468	$Audit\ Change$	تغییر حسابرس
		5.688485	F-آماره	0.614026	ضریب تعیین	
		0.000000	سطح معناداری	0.506084	ضریب تعیین تعدیل شده	
			2.394534		دوربین واتسون	

منبع: یافته‌های محقق

نتایج حاصل از تخمین الگو نشان می‌دهد که احتمال آماره t برای ضریب ثابت و ضرایب متغیرهای اظهار نظر حسابرسی مشروط، آشفستگی مالی، بازده دارایی، نسبت فروش شرکت، نسبت مجموع موجودی کالا و حسابهای دریافتی به کل دارایی، نسبت کل بدهی شرکت به کل دارایی، لگاریتم طبیعی تعداد سالهای عمر شرکت و اندازه شرکت بر تداوم فعالیت شرکت و

اقدام تعهدی اختیاری کمتر از ۵٪ است از این رو ضریب برآوردی متغیر فوق در سطح ۵ درصد معنادار می باشد و میزان تأثیر گذار بودن با استفاده از ضرایب برآوردی مشخص می گردد. بنابراین با توجه به مثبت بودن ضریب بدست آمده برای متغیرهای اظهارنظر حسابرسی مشروط و آشفستگی مالی بر تداوم فعالیت شرکت به ترتیب برابر (۰/۰۳۳۳۱۴ و ۰/۰۰۱۳۲) می توان عنوان نمود که یک رابطه مثبت و معنادار بین اظهارنظر حسابرسی مشروط و آشفستگی مالی بر تداوم فعالیت شرکت و اقدام تعهدی اختیاری وجود دارد. بطوریکه هرچه آشفستگی افزایش می یابد مدیریت سود شرکت نیز دستخوش تغییرات مثبت می شود. اما با توجه ضریب اظهارنظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت که برابر با ۰/۰۳۳ می باشد که در مقایسه با فرضیه یک (۰/۰۳۲) افزایش ۰/۰۰۱ داشته است مشخص می شود که افزایش آشفستگی مالی رابطه بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت را قویتر می کند و احتمال آماره t برای متغیرهای نوع موسسه حسابرسی، زیان، تغییر مدیریت و تغییر حسابرسی بر تداوم فعالیت شرکت و اقدام تعهدی اختیاری بیشتر از ۵٪ است؛ از این رو ضریب برآوردی متغیر فوق از لحاظ آماری معنی دار نمی باشد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ این متغیر در مدل رگرسیونی بی معنی می باشد. ضریب تعیین تعدیل شده، قدرت توضیح دهنده متغیرهای مستقل را نشان می دهد که قادر است به میزان ۵۱٪ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهد. احتمال آماره F بیانگر این است که کل الگو از لحاظ آماری معنی دار می باشد و مقدار بالای آماره فیشر (F) بیانگر این مطلب است که رابطه ای قوی میان متغیرها در این الگو وجود دارد. با توجه به فرضیه، از آنجایی که متغیرهای اظهار نظر حسابرسی مشروط، بازده دارایی، نسبت فروش شرکت، نسبت مجموع موجودی کالا و حسابهای دریافتی به کل دارایی، لگاریتم طبیعی تعداد سالهای عمر شرکت و اندازه شرکت بر تداوم فعالیت شرکت و اقدام تعهدی اختیاری در الگو معنی دار می باشد، بنابراین فرض H_0 رد می شود یعنی آشفستگی مالی شرکت بر رابطه بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و اقدام تعهدی اختیاری تأثیرگذار می باشد.

طبق جدول ۳ می توان معادله ای خطی الگو را به صورت رابطه ۳ نوشت:

رابطه ۳

$$\begin{aligned}
 DA_{it} = & -1.220587 + 0.033314AO_{it} + 0.000132ZNG_{it} + 0.032996BIGN_{it} + 0.815285ROA_{it} \\
 & - 0.207481TURN_{it} + 0.284144INVREC_{it} + 0.133530TLE_{it} - 0.135503AGE_{it} \\
 & + 0.002883LLOSS_{it-1} + 0.110364Size_{it} - 0.008115Management\ Change_{it} \\
 & - 0.017468Audit\ Change_{it}
 \end{aligned}$$

جدول ۴: خلاصه یافته های حاصل از بررسی ارتباط بین متغیرهای پژوهش

نتیجه آزمون فرضیه	الگوی رگرسیونی	ضریب تعیین تعدیل شده	آزمون روابط بین متغیرها	
تائید فرضیه	$DA_{it} = -1.168237 + 0.032260AQ_{it} + 0.033158BIGN_{it} + 0.836880ROA_{it} - 0.209998TURN_{it}$ $+ 0.290481INVREC_{it} + 0.119163TLE_{it} - 0.161261AGE_{it} - 3.38E-05LOSS_{it-1}$ $+ 0.109931Size_{it} - 0.007936Management\ Change_{it} - 0.01650Audit\ Change_{it}$	۰/۵۰	اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و ارقام تعهدی اختیاری تاثیرگذار است.	فرضیه اول
تائید فرضیه	$DA_{it} = -1.220587 + 0.033314AQ_{it} + 0.000132ZWG_{it} + 0.832996BIGN_{it} + 0.815285ROA_{it}$ $- 0.207481TURN_{it} + 0.284144INVREC_{it} + 0.133530TLE_{it} - 0.135508AGE_{it}$ $+ 0.002883LOSS_{it-1} + 0.110664Size_{it} - 0.008115Management\ Change_{it}$ $- 0.017468Audit\ Change_{it}$	۰/۵۱	آشفستگی مالی شرکت بر رابطه بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و ارقام تعهدی اختیاری تأثیرگذار می باشد.	فرضیه دوم

نتیجه گیری

در این پژوهش فرضیات زیر مورد آزمون قرار گرفته اند که به شرح زیر می باشند:

فرضیه های پژوهش:

- بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و ارقام تعهدی اختیاری رابطه معناداری وجود دارد.
- آشفستگی مالی شرکت بر رابطه بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و ارقام تعهدی اختیاری تأثیرگذار می باشد.

فرضیه اصلی اول بیان می کند که، بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و ارقام تعهدی اختیاری رابطه معناداری وجود دارد.

برای آزمون این فرضیه از روش رگرسیون چند متغیره استفاده شد. و نتایج آماری نشان می دهد که سطح معناداری آماره F ، کوچکتر از ۵٪ می باشد، لذا می توان گفت که مدل برای فرضیه اول در سطح اطمینان ۹۵٪، معنی دار می باشد و با توجه به ضریب تعیین (۰/۶۱۰) مدل از اعتبار برخوردار است. همچنین با توجه به کوچکتر بودن سطح معناداری از ۰/۰۵ و مثبت بودن ضریب بدست آمده برای متغیر اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت (۰/۰۳۲) می توان عنوان نمود که یک رابطه مثبت و معنادار بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و ارقام تعهدی اختیاری وجود دارد. بنابراین فرضیه اول مبنی بر وجود رابطه معنادار بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و ارقام تعهدی اختیاری در سطح معناداری ۵٪ رد نمی شود.

نتایج نشان می‌دهد که شرکت‌هایی که از نظرات مشروط حسابرسی بر تداوم فعالیت شرکت دریافت کرده‌اند از مدیریت سود با استفاده از دستکاری ارقام تعهدی استفاده کرده‌اند. این ارتباط نشان می‌دهد که حسابرسان توانایی شناسایی مدیریت سود را از طریق بررسی علائم تداوم فعالیت دارد. شرکت‌هایی که مدیریت سود می‌کنند احتمال دریافت اظهارنظرهای مشروط حسابرسی بر تداوم فعالیت بالایی دارند.

فرضیه اصلی دوم بیان می‌کند که آشفتگی مالی شرکت بر رابطه بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و ارقام تعهدی اختیاری تأثیرگذار می‌باشد.

برای آزمون این فرضیه نیز از روش رگرسیون چند متغیره استفاده شد. و شرکت‌هایی که نظر مشروط حسابرسی دریافت کرده‌اند از نظر آشفتگی به دو گروه تقسیم بندی شده‌اند تا ارتباط بین نظرات مشروط بر تداوم فعالیت و مدیریت سود مورد بررسی قرار گیرد. نتایج آماری نشان می‌دهد که P-Value آماره F، کوچکتر از ۵٪ می‌باشد، می‌توان گفت که مدل برای فرضیه دوم در سطح اطمینان ۹۵٪، معنی دار می‌باشد و با توجه به ضریب تعیین (۰/۶۱۴) مدل از اعتبار برخوردار است. همچنین با توجه به کوچکتر بودن P-Value از ۰/۰۵ و مثبت بودن ضریب بدست آمده برای متغیر اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت (۰/۰۳۳) می‌توان عنوان نمود که یک رابطه مثبت و معنادار بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و ارقام تعهدی اختیاری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد که P-Value بدست آمده برای متغیر آشفتگی مالی کمتر از ۵٪ می‌باشد، بنابراین آشفتگی مالی شرکت با مدیریت سود رابطه معناداری دارد بطوریکه هرچه آشفتگی افزایش می‌یابد مدیریت سود شرکت نیز دستخوش تغییرات مثبت می‌شود. اما با توجه ضریب اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت که برابر با (۰/۰۳۳) می‌باشد که در مقایسه با فرضیه یک (۰/۰۳۲) افزایشی معادل ۰.۰۰۱ داشته است مشخص می‌شود که افزایش آشفتگی مالی رابطه بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر عدم تداوم فعالیت را قویتر می‌کند، بنابراین فرضیه دوم مبنی تأثیرگذاری آشفتگی مالی شرکت بر رابطه بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و ارقام تعهدی اختیاری در سطح معناداری ۵٪ پذیرفته می‌شود.

نتایج فرضیه نشان می‌دهد که با افزایش میزان آشفتگی مالی شرکت اولاً مدیریت سود در شرکت افزایش می‌یابد ثانیاً ارتباط بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر عدم تداوم فعالیت و مدیریت سود با افزایش آشفتگی مالی افزایش می‌یابد.

نتایج فرضیات پژوهش نشان می‌دهد که در شرکت‌های با اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت، میزان مدیریت سود زیاد می‌باشد به عبارت دیگر اظهار نظرهای حسابرسی قادر به نشان دادن مدیریت سود شرکت‌ها می‌باشد. همچنین آشفتگی مالی شرکت بر روابط بین این دو متغیر تأثیر افزایشی می‌گذارد به عبارت دیگر شرکت‌های دریافت‌کننده‌ی اظهار نظر مشروط بر تداوم فعالیت، نسبت به سایر شرکت‌ها، با احتمال زیادتری از مدیریت سود استفاده کرده‌اند.

نتایج پژوهش حاکی از تأثیرات منفی مدیریت سود می‌باشد بطوریکه شرکت‌های دارای فعالیتهای مدیریت سود با احتمال بیشتری با ریسک تداوم فعالیت مواجه می‌شوند و نظرات مشروط دریافت می‌کنند و از سوی دیگر شرکت‌هایی که نظرات مشروط بر تداوم فعالیت دریافت می‌کنند با احتمال بیشتری از فعالیت مدیریت سود بهره می‌برند. لذا حسابرسان قدرت و توانایی شناسایی شرکت‌های دارای فعالیتهای مدیریت سود را دارند. همچنین با افزایش آشفتگی مالی احتمال می‌رفت که حسابرسان بنا به درخواست مدیریت و به خطر افتادن منافع خود، از افشای حقایق دوری کند و نظرات مشروط بر عدم تداوم فعالیت صادر نکند اما نتیجه پژوهش نشان می‌دهد که در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران حسابرسان به وظایف خود عمل کرده و حقایق را افشا کرده‌اند.

جدول ۵: مقایسه نتایج پژوهش حاضر با سایر پژوهش‌ها

نتیجه حاصل از سایر پژوهش‌ها	مقایسه با سایر پژوهش‌ها	نتیجه حاصل از پژوهش حاضر	فرضیه‌ها
تایید	تسیپورد و اسپاتیس (۲۰۱۴)	تایید فرضیه	فرضیه اول اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و ارقام تعهدی اختیاری تأثیرگذار است.
تایید	بهمن بنی مهد و همکاران (۱۳۹۲)		
تایید	محمد مرادی و همکاران (۱۳۹۳)		
رد	تسیپورد و اسپاتیس (۲۰۱۴)	تایید فرضیه	فرضیه دوم آشفته‌گی مالی شرکت بر رابطه بین اظهار نظر حسابرسی مشروط بر تداوم فعالیت شرکت و ارقام تعهدی اختیاری تأثیرگذار می‌باشد.

منابع:

- ابراهیمی کردلر، ع. و سیدی، ع.، ۱۳۸۷، نقش حساب‌رسان مستقل در کاهش ارقام تعهدی اختیاری، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۵۴، صص ۱۶-۳.
- آذین فر، ک. و حساس یگانه، ی. و سید مطهری، م.، ۱۳۸۶، رابطه بین کیفیت حسابرسی و اندازه حساب‌رس، پژوهش کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
- بنی مهد، ب.، ۱۳۹۰، بررسی عوامل تأثیرگذار بر اظهار نظر مقبول حساب‌رس، فصلنامه بورس اوراق بهادار، شماره ۱۳، بهار، سال چهارم، صص ۸۳-۵۹.
- حساس یگانه، ی. و بنی مهد، ب.، ۱۳۹۳، مدیریت سود و اظهار نظر حساب‌رس شواهدی از بخش خصوصی حسابرسی، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، شماره ۲۱، صص ۲۰ تا ۲۴.
- حساس یگانه، ی. و جعفری، ع.، ۱۳۸۴، عوامل مؤثر بر استقلال و شایستگی اعضای جامعه حسابداران رسمی ایران در ارائه خدمات گواهی، فصلنامه مطالعات حسابداری، شماره ۱۰-۷۱، ۹۴.
- حساس یگانه، ی. و جعفری، ع.، ۱۳۸۹، بررسی تأثیر چرخش موسسات حسابرسی بر کیفیت گزارش حساس حساس یگانه، ی. آذین فر، ک.، ۱۳۸۹، رابطه بین کیفیت حسابرسی و اندازه موسسه حسابرسی، مجله علمی و پژوهشی بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۶۱، صص ۸۵ تا ۹۸.
- داروغه حضرتی، ف. و پهلوان، ز.، ۱۳۹۱، رابطه بین کیفیت گزارش حسابرسی و حق الزحمه حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، شماره ۱۴، صص ۱۳ الی ۲۴.
- رحیمیان، ن. و رضا پور، ن. و اختری، ح.، ۱۳۹۰، نقش مالکان نهادی در کیفیت حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابرسی، شماره ۴۵، صص ۶۸ تا ۸۱.
- رویایی، رمضانعلی و کاوه آذین فر، ۱۳۹۱، کیفیت حسابرسی و نوع صنعت، مجله علمی و پژوهشی حسابداری مدیریت شماره ۱۵، ص ۱.

۱۰. سجادی، ح. و عربی، م.، ۱۳۸۹، تاثیر کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود، نشریه حسابدار رسمی، شماره ۱۲
۱۱. سجادی، ح.، و فرازمنده، ح.، و قربانی، ص.، ۱۳۹۱، تاثیر تداوم انتخاب حسابرس بر کیفیت حسابرسی، مجله علمی و پژوهشی پیشرفتهای حسابداری، دوره ۴ شماره ۱ صص. ۸۱ الی ۱۰۹.
۱۲. کرمی، غ.ر. و مهرانی، ک.، و دیگران، ۱۳۸۴، نقش اقلام تعهدی اختیاری در مدیریت سود شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۲، ص ۶۵

13. Chen, K., & Church, B. ,۱۹۹۲, Fall Default on debt obligations and the issuance of going concern opinions. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, ۳۰-۴۹
14. Chena Ching-Lung, Gili Yenb and Fu-Hsing Chang ,2009, Strategic auditor switch and financial distress prediction – empirical findings from the TSE-listed firms, *Applied Financial Economics*. No 19, pp 59-72.
15. Laitinen, E. K., & Laitinen, T. (1998). Qualified audit reports in Finland: Evidence from large companies. *European Accounting Review*, 7(4), pp. 639-653
16. Li, D. ,2010, Does auditor tenure affect accounting conservatism? Further evidence. *Journal of Accounting and Public Policy*, 29, 226-241
17. Li, D. ,2010, Does auditor tenure affect accounting conservatism? Further evidence. *Journal of Accounting and Public Policy*, 29, 226-241.
18. Scott. W.R.t, financial accounting theory, 2003, third (2) edition (Canada: Prentice-Hall)
19. Spathis, T. ,2003, Audit Qualification, Firm Litigation, and Financial Information: an Empirical Analysis in Greece. *International Journal of Auditing*, Vol 7 (1), pp. 71-85.
20. Tspouridou, M., & Charalambos , S., 2013: Audit opinion and earnings management.

Auditor's Opinions on the Earnings Management

Leila Nasri¹, Dariush Javid²

1. MA, Islamic Azad University, Khomein Branch

2. Assistant Professor and Faculty Member, Department of Accounting, Islamic Azad University, Boroujerd Branch

---

Abstract

Financial crisis both locally and globally is an inevitable, also many successful companies have faced with the global financial crisis. Problems related to liquidity and financial problems exacerbates and risk of bankruptcy increases in times of crisis. In fact, these risks increase on all those involved with the activities of the company. Earnings management is a condition in which the business unit manager report profit according to their desire not according to the economic content of business activities. although auditor want to be independent, their dissatisfaction in order to report against business owners' desires, they may have not reflect the facts during this crisis. When economic, legislative and judicial conditions are not tolerated for auditors, they respond to these stimuli and there is the possibility that they offer low quality reports. On the contrary, when changes arise which effect their profession the problem will be continued. The current economic environment poses new questions about the role of auditors in the continuing confidence of users of the audit report. Therefore, evaluating the relationship between auditor's opinions and earnings management is critical. So this research aimed to investigate the relationship between auditor's opinions on the earnings management. The method used in this research is quasi-experimental and post-event (using data from the past), In the field of positive accounting research and based on real information. The results can be used to by shareholders and investors Regarding the investment decision making in different companies.

Keywords: Auditor, Earnings Management, Liquidity, Financial Problems, Economic Activity

---